

เขตพัฒนาที่ดิน หมายถึง พื้นที่ลุ่มน้ำย่อยที่ได้รับการคัดเลือกให้เป็นพื้นที่ดำเนินการ พัฒนา โดยการบูรณาการ กิจกรรมที่เกี่ยวข้อง เช่น การจัดทำระบบ อนุรักษ์ดินและน้ำทั้งวิถีกล และ วิธีพืชเพื่อป้องกันการชะล้างพังทลายของ ดิน การปรับปรุงบำรุงดินที่มีปัญหา (ดินเปรี้ยว ดินเค็ม ดินกรด และดินที่มีปัญหาต่าง ๆ) รวมทั้ง การฟื้นฟูดินเสื่อม โทรมในพื้นที่ที่ดินขาดอินทรีย์วัตถุตามสภาพปัญหาของพื้นที่นั้นๆ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ปัญหาดินที่มีปัญหา ต่าง ๆ ให้ใช้ประโยชน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน และเป็นการสาธิตให้เกษตรกรและประชาชนทั่วไปได้เห็น ถึงประโยชน์ของการพัฒนาที่ดิน การอนุรักษ์ฯ การฟื้นฟูและปรับปรุงบำรุงดิน ฯลฯ

มีขั้นตอนการดำเนินงาน 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. **สถานีพัฒนาที่ดิน (สพด.)** คัดเลือกพื้นที่ทำการเกษตรที่มีปัญหาทรัพยากรที่ดิน และเกษตรกรมีส่วนร่วม วงขอบเขตครอบคลุมพื้นที่ลุ่มน้ำย่อยลงบนแผนที่ภูมิประเทศ นำเสนอสำนักงานพัฒนาที่ดินเขต (สพข.) พิจารณา ให้ความเห็นชอบ และส่งให้กองแผนงาน (กผง.) รวบรวมจัดส่งให้สำนักเทคโนโลยีการสำรวจและทำแผนที่ (สสผ.) ระบุชื่อลุ่มน้ำย่อย ลุ่มน้ำสาขาลุ่มน้ำหลัก บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด

2. **สำนักเทคโนโลยีการสำรวจและทำแผนที่ (สสผ.)** ดำเนินการวงขอบเขตพื้นที่ลุ่มน้ำย่อยตามที่ สพด. คัดเลือกลงในแผนที่ภาพถ่ายออร์โธรีโธสี 1:4,000/1:25,000 (กรณีที่เป็นลุ่มน้ำย่อยขนาดใหญ่) พร้อมเส้นระดับความสูง เป็นภาพพิมพ์และดิจิทัล 2 ชุด โดยจัดส่งให้สำนักสำรวจดินและวางแผนการใช้ที่ดิน (สสว.) 1 ชุด และ สพข. 1 ชุด

3. **สสว.** จัดทำแผนการใช้ที่ดินลุ่มน้ำย่อยเบื้องต้น มาตรฐาน 1:25,000 หรือ 1:50,000 พร้อมทั้งจัดทำแผนที่ดิน (soil map) แผนที่สภาพการใช้ที่ดิน (present land use)แผนที่แหล่งน้ำและชลประทานแผนที่ป่าไม้ตามกฎหมาย แผนที่เขตการใช้ที่ดินเบื้องต้น จัดส่งให้ สพข. เพื่อใช้ประกอบการวางแผนดำเนินการในพื้นที่ต่อไป

4. สพข. และ สพด. ร่วมกันดำเนินการดังนี้

4.1 กรณีลุ่มน้ำย่อยที่คัดเลือกดำเนินการครอบคลุมพื้นที่ขนาดใหญ่ เช่น มีพื้นที่มากกว่า 100,000 ไร่ขึ้นไป ให้พิจารณาคัดเลือกพื้นที่ที่จะดำเนินการในระยะแรกก่อน โดย สพข. เป็นผู้รับผิดชอบในการวงขอบเขตพื้นที่ดำเนินการลงแผนที่ให้ สพด. ตามที่เห็นชอบร่วมกันแล้ว

4.2 เก็บรวบรวมข้อมูลและแผนที่พื้นฐานในพื้นที่เขตพัฒนาที่ดิน ได้แก่ ถนน หมู่บ้าน ลำน้ำ แหล่งน้ำ พื้นที่ชลประทาน ลักษณะดิน การถือครองที่ดิน พื้นที่ป่าตามกฎหมาย พื้นที่ ส.ป.ก. นิคม สทก. กบท.6 แผนพัฒนาเกษตรระดับตำบล แผนพัฒนาทรัพยากรที่ดินระดับตำบล เขตการใช้ที่ดิน สภาพภูมิประเทศ สภาพภูมิอากาศ ข้อมูลเศรษฐกิจและสังคม เป็นต้น

4.3 จัดทำข้อมูลแผนที่ชนิดต่างๆ ในพื้นที่เขตพัฒนาที่ดินลุ่มน้ำย่อยครอบคลุมทั้งลุ่มน้ำย่อย (1:25,000)

4.4 วางแผนการใช้ที่ดินต้นน้ำ กลางน้ำ ปลายน้ำ ประกอบด้วยเขตอนุรักษ์ เขตพัฒนาลุ่มน้ำย่อย และระดับไร่นา

4.5 จัดทำแผนที่ในพื้นที่จัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ จัดทำแผนที่ ชนิดต่างๆ มาตราส่วน 1:4,000 เช่น แผนที่ดิน แผนที่ถือครอง แผนที่การใช้ที่ดิน ข้อมูลเศรษฐกิจและสังคม

4.6 กำหนดกิจกรรมที่จะดำเนินการในพื้นที่เขตพัฒนาที่ดินลุ่มน้ำย่อย โดยใช้แบบปกติ จำแนกเป็น 2 ส่วนคือ

1) กิจกรรมที่สามารถดำเนินการให้แล้วเสร็จครอบคลุมพื้นที่ลุ่มน้ำย่อยที่คัดเลือกเต็มพื้นที่ภายใน 1 ปี เช่น การปลูกหญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ การทำเกษตรอินทรีย์ เช่น การจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรใช้ สารอินทรีย์ทดแทนสารเคมีทางการเกษตร/เกษตรอินทรีย์ การสนับสนุนและส่งเสริมการใช้เมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสดและสารเร่งจุลินทรีย์ชนิดต่างๆ และสารปรับปรุงบำรุงดิน เป็นต้น การรณรงค์คณาเภพาฟางและต่อซังพืชออบรมให้ความรู้ด้านการพัฒนาที่ดินกับพืชเศรษฐกิจชนิดต่างๆ จัดทำศูนย์เรียนรู้การพัฒนาที่ดินตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง และกิจกรรมอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น การให้บริการวิเคราะห์ดิน การอบรมหมอดินอาสา

2) กิจกรรมพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่มีการดำเนินการมากกว่า 1 ปี ต้องวางแผนเป็นระยะตามงบประมาณที่ได้รับ เช่น งานจัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ เป็นต้น จัดทำแผน 1-3 ปี ให้ดำเนินการสำรวจออกแบบ และประเมินราคาตามกระบวนการดำเนินการที่เคยทำตามขั้นตอนไว้ล่วงหน้าให้ครบถ้วน และดำเนินการตามแผนที่วางไว้

5. สรุปและจัดทำรายงานผลการดำเนินงานเสนอกรมฯ

แผนการดำเนินการเขตพัฒนาที่ดิน สถานีพัฒนาที่ดินพะเยา ปี 2550-2554

สพด.	ปีงบประมาณ	พื้นที่ดำเนินการ	ลุ่มน้ำ			จำนวนพื้นที่
			ลุ่มน้ำหลัก	ลุ่มน้ำสาขา/ย่อย	ลุ่มน้ำ	ไร่
พะเยา	2550	บ.จุ่ม ม.3, บ.หุน ม.6 ต.ปง อ.ปง	-	-	ลุ่มน้ำยม	98,279
พะเยา	2550	บ.ธาตุสันดงทอง ม.7 ต.พระธาตุขิงแกง อ.จุน		-	แม่น้ำจุน	70,652
พะเยา	2551	อ.จุน	แม่น้ำโขง	-	แม่น้ำอิงตอนล่าง	126,048
พะเยา	2551	กว๊านพะเยา ต.เวียง อ.เมือง	-	-	-	-
พะเยา	2552	บ.บุญยืน ม.2, บ้านบ่อค้าง หมู่ 5 ตำบลนาปรัง อำเภอปง	แม่น้ำยม	น้ำปี้	-	-
พะเยา	2552	บ.ธาตุสันดงทอง ม.7 ต.พระธาตุขิงแกง อ.จุน	แม่น้ำโขง	น้ำอิง	แม่น้ำจุน	70,652
พะเยา	2553	บ.บุญยืน ม.2, บ้านบ่อค้าง หมู่ 5 ตำบลนาปรัง อำเภอปง	แม่น้ำโขง	-	-	-
พะเยา	2553	บ้านท่ามาน ม.5 ต.บ้านม่วง อ.เชียงม่วน จ.พะเยา	แม่น้ำโขง	น้ำปี้	แม่ลาว	56,526
พะเยา	2554	อ.แม่ใจ	แม่น้ำโขง	น้ำอิงตอนบน	แม่ใจ	-